

NECESSITAT, RISC I DIGNITAT DELS ESTUDIS LITERARIS
Isidor Cònsul

Maria Campillo, Escriptors catalans i compromís antifeixista (1936-1939). Curial Edicions i Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1994.

Josep Yxart, de qui ningú no dubta que fou un dels esperits més fins i esmolats del XIX, carregà contra L'Atlàntida de Verdaguer, el 1886, apuntant la paradoxa que tothom enaltís un poema que ben pocs havien llegit: No oigo hablar de los grandes poemas sin que imagine un gran infolio, muy pesado, muy enojoso, muy farragoso y antipoético, sobre el cual se han caído de bruces dormidas muchas generaciones sin confesarse unas a otras su debilidad, antes al contrario pasándose el infolio de mano en mano y engañándose sucesivamente con exclamaciones de elogio. I afegia que quan li parlaven d'un gran poema només se l'imaginava amb notes erudites, aclariments i asterics per a gaudi de savis i erudits. Tan divertit com vulgueu, però es va equivocar.

Amb tot el respecte possible i salvant les distàncies, podria ser que algun comentarista, qualche editor i fins notoris prohoms de l'administració cultural facin, amb el tipus de llibre que presenta Maria Campillo, consideracions similars a les d'Yxart respecte del poema verdaguerià. I com succeí amb el crític tarragoní, també s'equivocaran. L'estudi de Maria Campillo, fruit de quinze anys de dedicació, és un treball minuciós d'investigació i de recerca que s'omple, com en la ironia d'Yxart, amb notes, sigles, aclariments, bibliografia a manta, índex onomàstic i altres detalls de la parafernàlia erudita. Un llibre, dit sigui de passada, que no és fàcil de llegir i que pot deixar exhausts bona part dels meritoris

esforçats que vulguin transitar-lo. Per contra, però, suposa una aportació de pes per conèixer les sinuositats de la nostra història més recent i explicar quin va ser el sentit i l'orientació del compromís dels escriptors catalans afectes al govern de la Generalitat, entre 1936 i 1939. D'una manera general, la guerra civil espanyola féu possible, enllà de les ideologies particulars, una conjuntura intel·lectual de plataformes d'unitat entre els professionals de la cultura, i l'estudi segueix, des d'aquesta perspectiva, la intervenció dels escriptors catalans en formacions sindicals i polítiques, la feina del Casal de Cultura, l'engrescament de la Fira del Llibre de 1937, la creació de la primera Institució de les Lletres Catalanes i la projecció exterior a través, fonamentalment, del PEN Club. Un estudi important, potser un punt dur pel que fa a la lectura, però coherent i força exhaustiu.

El problema, si se'm permet, és que les previsions de mercat apunten que se'n vendrà pocs exemplars i es tracta, per tant, d'un llibre de cost elevat. I això sense comptar el treball dels anys d'investigació, només amb els números d'una edició que no és gens fàcil i una venda que serà més aviat difícil. Però estudis així són fonamentals en qualsevol cultura amb cara i ulls, i a la llarga esdevenen molt més rendibles que no pas la majoria d'obretes "cleenex" que campen pels paratges de la premiologia catalana. Rendibles com ho fou la impagable ambició de L'Atlàntida denostada per Yxart. Potser sí que aquí tothom en parlava i ningú no la llegia, però el poema s'escampà per l'Europa de les traduccions obrint-se camí, a finals del XIX, en un munt de llengües. Més important encara, Verdaguer demostrà que el nivell de la literatura catalana podia ser

d'alçada i amb possibilitats d'enlluernar dintre i fora del país.

Ja sé que no té res a veure l'opus verdagueriana amb l'estudi de Maria Campillo, però noto que continua el fimbreig de la mateixa miopia. La diferència és que ara ja no es tracta de la relliscada puntual d'un crític que té tot el dret a equivocar-se. Ara la malaltia s'escampa més aviat entre manaies editorials i els administradors de la política literària entestats a mesurar-ho tot amb criteris de rendibilitat econòmica. I és clar, des d'aquest raser, un estudi com el que parlem és una autèntica ruïna. Per això, si tenim la pretensió de bastir una cultura literària desacomplexada i amb decòrum, s'han de contemplar criteris de complement als de la rendibilitat immediata. L'assaig, els estudis literaris i algunes traduccions han de respondre a objectius de política cultural per part de les editorials i de l'administració que ho vetlla. Per aquest motiu, a banda de felicitar l'autora per la dignitat del seu treball, crec que és just fer-ho també a la mena d'editors que fan possible operacions d'aquest tipus.

Isidor Cònsul